

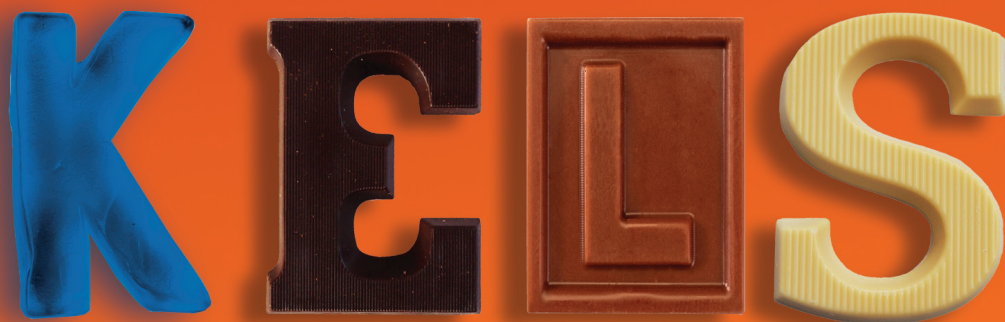
Vita Olijhoek en Anja Valk

Taalprikkel

Korte activiteiten voor elke taal

www.coutinho.nl/taalprikkels

Je hebt toegang tot het online studiemateriaal bij dit boek.

© 2016 Uitgeverij Coutinho bv

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

Uitgeverij Coutinho

Postbus 333

1400 AH Bussum

info@coutinho.nl

www.coutinho.nl

Omslag: Dien Bos, Amsterdam

Tekeningen binnenwerk: Buro Brouns, Utrecht

Foto's: www.shutterstock.com

Noot van de uitgever

Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978 90 469 0517 3

NUR 846

Voorwoord

Elke taaldocent krijgt ermee te maken: je geeft les aan een groep die net gestart is en de leerlingen moeten elkaar duidelijk nog leren kennen. Tijd om het ijs te breken! Óf: je hebt je les goed voorbereid, de onderwerpen die aan bod komen sluiten (redelijk) aan bij de interesses van je leerlingen, je hebt er rekening mee gehouden dat het taalniveau van de teksten en opdrachten aansluit, je hebt voor actieve werkvormen gekozen, maar tóch zakt de aandacht van je leerlingen na verloop van tijd in. Oorzaken: te weinig geslapen, hun aandacht bij wat anders, zin in een snack. Tijd dus om de boel eens flink wakker te schudden! Met dit boekje met maar liefst zestig 'snacks' (taalprikkelers) is een langgekoesterde wens van Vita in vervulling gegaan. Je kent het vast ook wel: je doet een leuke activiteit, noteert het ergens, maar vervolgens ben je na verloop van tijd weer vergeten waar je het ook alweer had opgeschreven, of je hebt niet paraat hoe het ook alweer precies moest. We waren dan ook heel blij dat Nynke Coutinho ons het vertrouwen gaf dat we een mooie bundeling konden maken van alle ideeën die we door de jaren heen verzameld hadden.

Naast onze dank aan Nynke Coutinho ook dank aan Merel Brouns, die alle tekeningen heeft gemaakt waardoor *Taalprikkelers* er zo 'lekker' uitziet, en aan de redacteur voor de puntjes op de i. Tot slot dank aan onze partners en kinderen voor de uren die we in de keuken mochten staan!

Veel plezier in de les!

Hoofddorp/Haarlem,
Vita Olijhoek en Anja Valk
november 2015

Inhoud

Leeswijzer in beeld	10
Leeswijzer in woord	12
Overzicht taalactiviteiten	14
1 Amerikaans liften	16
2 Anagram	18
3 Ansichtkaarten	20
4 Associëren	22
5 Bingo	24
6 Blij of verdrietig?	26
7 Breinbrekers	28
8 Categoriseren	30
9 Commando pinkelen ... maar dan anders	32
10 Dinges	34
11 Disco	36
12 Dobbelsteen	38
13 Doe eens gek!	40
14 Drummen	42
15 En de som is ...	44
16 En ik ben ...	46
17 En nu?	48
18 Fluisterspel	50
19 Galgje/Huisje	52
20 Geen ja, geen nee	54

21	Getallen	56
22	Help, er is brand!	58
23	Hihi	60
24	Humeur	62
25	Ik ga lunchen en ik eet ...	64
26	Ik pas!	66
27	Ik zie het niet!	68
28	Je loopt achter	70
29	Jenga	72
30	Kettingverhaal	74
31	Kledingkast	76
32	Kruiswoordraadsels (en andere puzzels)	78
33	Liegen mag	80
34	Mad libs	82
35	Minute of fame	84
36	Mobiel tijdperk	86
37	Morse	88
38	Oliebollen met slagroom	90
39	Op uw plaatsen!	92
40	Pennen op de grond	94
41	Raden maar!	96
42	Rijm je raak!	98
43	Samen schrijven	100
44	Schrijven met je lichaam	102
45	Sms-gedicht	104
46	Sneeuwbalgevecht	106
47	Spellingchecker	108
48	Standbeeld	110
49	Stoel tekort!	112
50	Stripverhaal maken	114

51	TodaysMeet	116
52	Tongbrekers	118
53	Van Gogh	120
54	Verboden stad	122
55	Wat heeft je voorkeur?	124
56	Wc-papier	126
57	Weg die bal!	128
58	Wie is het?	130
59	Woorden met de letter ...	132
60	Woordketting	134
61	Zucht, wat zijn ze druk!	136
Bijlage: ERK-niveaus		138

Leeswijzer in beeld

taalprikkel 28

28 Je loopt achter

praktische gegevens
over de prikkel

Activiteit:	een spel spelen waarbij je antwoord geeft op niet de laatste maar voorlaatste vraag
Vorbereiding:	–

Tips

- › Deze activiteit leent zich goed voor het kennismaken. Laat de leerlingen vragen bedenken waarmee ze iets te weten komen over elkaar.
- › Bij een grote groep kun je deze activiteit ook in twee kleinere groepen uitvoeren.

tips voor meer
variatie

Mijn tips

Werkt goed!

ruimte om zelf
notities te maken

beschrijving in stappen

Aan de slag

- 1 Iedereen bedenkt een vraag, ook jij.
- 2 Stel je vraag aan leerling A.

- 3 A geeft geen antwoord. A stelt wel een nieuwe vraag, aan leerling B.

- 4 Leerling B geeft antwoord op de vraag van jou en stelt een nieuwe vraag aan leerling C.
- 5 Leerling C geeft antwoord op de vraag van A en stelt een nieuwe vraag aan D.
Elke leerling beantwoordt dus niet de laatste maar voorlaatste vraag.
Wie een fout maakt, is af.

kennismaken

↓
deze prikkel is in te zetten vanaf ERK-niveau A2
↓
deze prikkel wordt uitgevoerd met de hele groep

lezen

luisteren

spreken

schrijven

deze prikkel oefent
de spreekvaardigheid

Leeswijzer in woord

In deze leeswijzer zetten we kort uiteen wat het doel van de activiteiten is en gaan we in op de opzet van zowel het boek als de activiteiten.

Doel

De zestig taalactiviteiten (taalspelletjes) in dit boek zijn geschreven voor elke taaldocent, ongeacht voor welke taal, in welk type onderwijs en/of in welk leerjaar je lesgeeft. Wat je wilt is in een paar minuten tijd nieuwe energie opwekken bij je leerlingen. We spreken over 'leerlingen', maar hiermee bedoelen we natuurlijk ook studenten, deelnemers of cursisten.

De activiteiten zijn niet bedoeld om taal aan te leren zoals bij een taalleergang of een boek als *Actief met Taal* het geval is. Het doel van deze activiteiten is om even te ontspannen en nieuwe energie op te doen, maar wel met taal bezig te blijven. Dit kan de doeltaal zijn, maar ook het Nederlands. Bij *Kruiswoordraadsel* kun je de omschrijvingen bijvoorbeeld in het Nederlands geven, waarna de leerlingen het juiste woord in de doeltaal moeten invullen. Welke taal je bij een activiteit gebruikt kun je zelf bepalen door te kijken naar wat je leerlingen kunnen, naar wat de gekozen activiteit is enzovoort. Bovendien is het een verschil of je leerlingen de doeltaal als een tweede taal leren of als een vreemde taal. Bedenk dat je voornaamste doel is: je leerlingen weer energie geven voor een volgend lesonderdeel!

Opzet van het boek

De opzet van het boek lijkt op die van een kookboek, met op elke twee bladzijden het recept voor een andere snack (activiteit). Een korte beschrijving vind je bij *Activiteit*. De ingrediënten staan kort beschreven bij de *Vorbereiding*. Zoals je kunt zien kunnen de snacks binnen korte tijd geserveerd worden. De 'bereiding' zelf is voorzien van een illustratie en er staan ter variatie een of meer *Tips*. Verandering van spijs doet immers eten! Maar hoe kies je de juiste snack?

Kijk naar je leerlingen en bepaal wat bij hen past (en bij wat je zelf lekker vindt). Natuurlijk zullen er altijd leerlingen in je groep zitten die iets niet zo lekker (leuk) vinden. Breng de activiteit met veel enthousiasme en valt die niet zo goed, dan kies je een volgende keer wat anders. Variatie is sowieso het sleutelwoord, want door te variëren spreek je verschillende typen leerlingen aan. Bovendien voorkom je ermee dat zo'n activiteit routine wordt waardoor die geen energie meer opwekt of zelfs bij de leerlingen 'hun neus uit komt'.

De meeste taalprikkels nemen vijf tot tien minuten in beslag, maar uiteraard kun je ze ook langer laten duren. Noteer je ervaringen bij *Mijn tips* dat bij elke activiteit is opgenomen, bijvoorbeeld 'duurt ... minuten', 'werkt goed' of 'kan ook al vanaf A1', eigenlijk net zoals je in een kookboek weleens noteert: 'temperatuur wat lager' of 'baktijd wat korter'.

Informatie over de snacks

Bij elke taalprikkel staat aangegeven vanaf welk ERK-niveau je hem in ieder geval in de doeltaal kunt inzetten; daarboven kan uiteraard ook. Mocht een activiteit te makkelijk zijn, kijk dan of je voor bijvoorbeeld moeilijkere woorden kunt kiezen, laat de activiteit volledig in de doeltaal uitvoeren, of laat de leerlingen een opdracht of woord bedenken in plaats van dat je dit zelf doet. Niet staat aangegeven in welke fase van het ABCD-model van Neuner de activiteiten vallen, omdat dat heel vaak de D-fase is (vrije productie).

In de beschrijving hebben we het soms over een digibord; uiteraard kan de activiteit dan ook via een pc met beamer worden geprojecteerd.

Tijdens het eten van de snacks (de uitvoering van de activiteiten) doe je wat je bij een activiteit uit een taalleergang ook zou doen: rondlopen, meeluisteren, wat sturing geven, complimenteren enzovoort.

Op bladzijde 14-15 vind je een overzicht van alle activiteiten met daarbij informatie over de vaardigheid die aan bod komt (waarbij spreken ook voor 'gesprekken voeren' staat), het minimaal benodigde ERK-niveau om de activiteit volledig in de doeltaal te kunnen uitvoeren, of het een individuele activiteit of een groepsactiviteit is, of je die kunt gebruiken om met elkaar kennis te maken en of je internet nodig hebt.

Tot slot: we pretenderen niet dat we een volledige opsomming van alle taalprikkels hebben gegeven of dat je ze nog niet kent. We hopen dat deze bundeling je kan inspireren om leerlingen er af en toe een voor te schotelen. Als je wilt kun je nabespreken hoe de snack 'gesmaakt' heeft, maar op zich hoeft het niet. Je doel is immers energie op te wekken en als je ziet dat je leerlingen er weer wat fitter en actiever bij zitten, dan heb je lekker gekookt.

Eet smakelijk!

PS Mochten je leerlingen zoveel energie hebben opgedaan dat ze niet meer te houden zijn, pak dan het dessert erbij: de allerlaatste taalprikkel heet 'Zucht, wat zijn ze druk!'

Overzicht taalactiviteiten

	Lezen	Luisteren	Spoken	Schrijven	Kennismaken	vanaf ERK	Samenstelling	Internet nodig bij uitvoering activiteit
1 Amerikaans liften			x		x	A1	groep	
2 Anagram				x		A1	alleen/tweetal	eventueel
3 Ansichtkaarten		x	x			B1	tweetal	
4 Associëren		x	x			A2	kleine groep	
5 Bingo	x	x	x			A1	groep	
6 Blij of verdrietig?	x	x				A1	groep	
7 Breinbrekers	x	x	x			B1	alleen	
8 Categoriseren		x	x		x	A1	groep	
9 Commando pinkelen ... maar dan anders			x			A1–	groep	
10 Dinges			x			A2	groep	
11 Disco			x			A1	groep	
12 Dobbelsteen			x		x	A1	kleine groep	
13 Doe eens gek!			x			A2	groep	
14 Drummen			x			A1	groep	
15 En de som is ...		x				A2	groep	
16 En ik ben ...			x			A2	groep	
17 En nu?		x	x			A1	groep	ja
18 Fluisterspel	x	x	x			0	kleine groep	
19 Galgje/Huisje	x					A1	groep	eventueel
20 Geen ja, geen nee			x			A2	kleine groep	
21 Getallen			x			A2	groep	
22 Help, er is brand!			x		x	B1	kleine groep	
23 Hihi			x			0	groep	
24 Humeur			x			B1	kleine groep	
25 Ik ga lunchen en ik eet ...		x	x		x	A1–	groep	
26 Ik pas!		x	x			A2	groep	
27 Ik zie het niet!		x	x			B1	groep	
28 Je loopt achter			x		x	A2	groep	

	Lezen	Luisteren	Spoken	Schrijven	Kennismaken	vanaf ERK	Samenstelling	Internet nodig bij uitvoering activiteit
29 Jenga		x	x		x	A2	groep	
30 Kettingverhaal		x	x			B1	groep	
31 Kledingkast				x		A2	alleen	
32 Kruiswoordraadsels (en andere puzzels)	x		x	x		A2	kleine groep	eventueel
33 Liegen mag		x	x			B1	kleine groep	
34 Mad libs	x		x	x		B1	tweetal	
35 Minute of fame			x			B1	groep	
36 Mobiel tijdperk	x		x			B1	tweetal	ja
37 Morse	x			x		A1	tweetal	
38 Oliebollen met slagroom			x			A2	tweetal	
39 Op uw plaatsen!			x			A2	groep	
40 Pennen op de grond				x		A1	alleen	
41 Raden maar!				x		A1	kleine groep	
42 Rijn je raak!				x		A2	alleen	
43 Samen schrijven				x		A2	kleine groep	
44 Schrijven met je lichaam	x			x	x	A1	kleine groep	
45 Sms-gedicht				x		A1	alleen	
46 Sneeuwbalgevecht			x	x		A2	groep	
47 Spellingchecker				x		A1	tweetal	
48 Standbeeld		x				A2	groep	
49 Stoel te kort!		x	x		x	A1–	groep	
50 Stripverhaal maken	x			x		B1	tweetal	ja
51 TodaysMeet				x		B1	groep	ja
52 Tongbrekers			x			B1	kleine groep	
53 Van Gogh			x		x	A2	alleen	
54 Verboden stad			x			A1–	groep	
55 Wat heeft je voorkeur?		x	x			B1	tweetal	
56 Wc-papier			x		x	A2	kleine groep	
57 Weg die bal!			x		x	A1	groep	
58 Wie is het?			x			B1	kleine groep	
59 Woorden met de letter ...				x		A2	alleen	
60 Woordketting				x		A2	alleen	eventueel
61 Zucht, wat zijn ze druk!						0	groep	

1 Amerikaans liften

Activiteit:	het spel Amerikaans liften spelen (bewegen en praten)
Vorbereiding:	➤ Kies een onderwerp, bijvoorbeeld eten/drinken, kleding of reizen. ➤ Zet de stoelen in een kring.

Tips

- Je kunt dit ook als kennismakingsspel spelen: op tel 2 zeg je je eigen naam, op tel 3 die van een andere leerling.
- Je kunt deze activiteit ook in twee kleinere kringen doen. Dan zijn de leerlingen sneller aan de beurt. Of: verhoog het tempo van ritmisch bewegen, waardoor je sneller aan de beurt bent maar het ook moeilijker wordt.
- Je kunt de spelregels aanscherpen: wie iets uit het thema zegt wat al gezegd is, is af.

Mijn tips

Aan de slag

- 1 De hele groep zit in een kring zodat iedereen elkaar kan zien. Bepaal welke leerling zo dadelijk start.
- 2 Zeg wat het thema is, bijvoorbeeld eten en drinken.
- 3 Iedereen maakt op hetzelfde moment en achter elkaar de volgende bewegingen:
 - Tel 1: Klap tegelijk met beide handen op je bovenbenen.
 - Tel 2: Steek je linkerduim omhoog en beweeg hem over je schouder naar achteren.
 - Tel 3: Steek je rechterduim omhoog en beweeg hem over je schouder naar achteren.
 - Tel 4: Neem één tel pauze.

Blijf deze bewegingen constant op ritmische wijze met z'n allen herhalen.

- 4 Op tel 2 zegt leerling 1 een woord uit het thema, bijvoorbeeld 'pannenkoeken'. Op tel 3 zegt hij de naam van een andere leerling.
- 5 Wie zijn naam hoort, noemt op tel 2 iets uit het thema, op tel 3 een andere naam. Enzovoort.

Spelregel

Wie te laat reageert bij de linker- of rechterduim, is af.

2 Anagram

Activiteit:	met de letters van een woord nieuwe woorden maken
Vorbereiding:	Kies een paar lange woorden uit de lesstof die je met de groep behandeld hebt.

Tips

- › Kijk op de website voor een online timer.
- › Je kunt de groep ook in vieren verdelen. Leg dan op je bureau vier blaadjes. Op het moment dat de tijd start, rent van iedere groep één leerling naar zijn vel papier en schrijft er een woord op. Hij rent terug naar zijn plek en zodra hij zit, mag een andere leerling uit de groep naar voren komen om er een woord bij te zetten enzovoort. Neem in dit geval bijvoorbeeld vijf minuten.

Mijn tips

Aan de slag

- 1 Met de letters van een woord maken de leerlingen nieuwe woorden. Ze mogen geen andere letters gebruiken dan die in dit woord zitten.
- 2 Zet een voorbeeld op het bord.

- 3 Geef een van je woorden aan de leerlingen en laat ze – ieder voor zich of in tweetallen – in één minuut zo veel mogelijk woorden maken.

- 4 De leerlingen controleren elkaars lijst. Wie heeft na één minuut de meeste woorden genoteerd?

3 Ansichtkaarten

Activiteit:	praten over een Ansichtkaart of foto
Vorbereiding:	Breng Ansichtkaarten mee naar de les. Probeert er meer mee te nemen dan je leerlingen hebt. Ze mogen aan de achterkant beschreven zijn; plak de tekst eventueel af.

Tips

- Je kunt ook kaarten of foto's digitaal laten zien. Geef ze dan een nummer. Vervolgens kiest elk tweetal een afbeelding en praat erover, of één leerling uit het tweetal beschrijft een foto en de andere leerling moet raden om welke foto het gaat.
- Je kunt de leerlingen vragen om zelf een Ansichtkaart mee te nemen naar de les, of een foto als ze geen Ansichtkaart hebben.
- Je kunt deze activiteit ook schriftelijk laten uitvoeren. Hang daarvoor de kaarten goed zichtbaar op. Iedere leerling kiest een kaart en schrijft erover, maar zonder dat een medeleerling weet over welke kaart het gaat. Na afloop leest iedere leerling (in tweetallen of klassikaal) zijn tekst voor en raden de andere leerlingen over welke kaart het gaat.

Mijn tips

Aan de slag

- 1 Vorm tweetallen.
- 2 Leg de ansichtkaarten goed uitgespreid op een tafel neer.

- 3 De leerlingen kiezen een kaart, bijvoorbeeld een kaart die hen aanspreekt of waarvan ze vinden dat die bij hen past. Wie een kaart heeft, gaat zitten.
- 4 De leerlingen vertellen elkaar over hun kaart: wat zien ze en waar denken ze aan? Waarom spreekt die kaart hen aan? Of waarom past die kaart bij hen?

lezen

luisteren

spreek

schrijven

